

DELO

Uredništvo: Ljubljana, Šelenburgova
ulica 7/II. — Upravništvo: Ljubljana,
Prešernova ulica 54.

Izhaja vsako drugo soboto.
Naročnina: 5 Din četrletno, 10 Din
polletno.

Ljubljana, 30. junija.

Dne 20. junija se je zgodil v Beogradu, na posvečenih parlamentarnih tleh, zločin, ki nima primere v naši zgodovini. Radikalski poslanec Puniša Račić je ustrelil najboljša predstavnika hrvaškega naroda, Pavla Radića in dr. Gjurjo Basarička, poleg tega pa nevarno ranil Stefana Radića, dr. Pernarja in Ivana Grandjo.

Vladni list «Edinstvo» je že nekaj dni pred strahovitim zločinom Puniše Račića pisal, da je treba ubiti Svetozarja Pribičevića in Stefana Radića. — Grožnje vladnih ljudi so se nato ponovile v istem smislu tudi v Narodni skupščini. Kmetstvo-demokratska koalicija je ponovno opozorila vlado, kaj se pripravljata in je še na dan banditskega atentata stopil Svetozar Pribičević k mi, zi predsednika Narodne skupščine in ga opozoril: «Pazite, gospod predsednik, pripravljata se umor.»

Vse opozoritve pa niso nič pomagale. Vladna večina je kazala popolno brezbriznost in ni ničesar ukrenila, da prepreči umor.

Razna neovrgljiva dejstva kažejo, da je bil umor opozicijskih voditeljev skrbno pripravljen. Ne trdimo, da je pri tem zločinskem delu sodelovala kakšna stranka v celoti, vendar je pa že danes ugotovljeno, da Puniša Račić ni izvršil umora samo iz lastne inicijative.

Kmetstvo-demokratska koalicija je vodila v Narodni skupščini najostrejšo borbo proti obstoječemu režimu. In to ne mogoče iz osebnopolitičnih razlogov, ali zato, da bi bila tudi deležna dobrot ministrskih pozicij, ampak iz stvarnih, načelnih vidikov.

Srbijanski hegemonizem, podpiran od slovenskih klerikalcev, je prav v zadnjih mesecih brezobzirno zapostavljal bitne interese prečanskih Srbov, Hrvatov in Slovencev. Jasno se je pokazalo, da ima beograjska cincarija namen, do skrajnih mej oropati prečanske kraje vseh pravic in odvzeti narodu sleherno vero v veliko bodočnost s krvjo in nadčloveškimi žrtvami ustvarjene države.

Kmetstvo-demokratska koalicija je nastopala v Narodni skupščini z neizpodbitnimi dokazi o nevdržnosti in krivičnosti obstoječega režima, da je vladna večina pod težo dokazov morala obmolkniti. Toda slepota in reakcionarna zakrknjenost režimovcev ni mirovala. Ko ji je zmanjkalo stvarnih argumentov, da izpodkoplje mogočen vtis očitkov in ugotovitev Kmetstvo-demokratske koalicije, se je v radikalni stranki našel poslanec, ki je mislil, da reši vladno večino sramotne zadrege s tem, da strelja in mori poštene zastopnike naroda, brate po krvi in rodu.

Umor poslancev Kmetstvo-demokratske koalicije v Narodni skupščini bo imel nedogledne posledice in naj se potem režimovci še tako branijo teh posledic. Obstoječi parlament se je popolnoma diskvalificiral in ne bo druge poti, kot da se takoj razpišejo nove volitve.

V sedanjih Narodni skupščini nima Kmetstvo-demokratska koalicija ničesar več iskati. — Prečanski Srbi, Hrvati in Slovenci se pa po umoru svojih poslancev ne morejo tudi več zadovoljiti samo z razpisom novih volitev. Vse garancije morajo biti dane, da se režim v državi za vedno spremeni in dajo take ustavne garancije, da bo enakopravnost prav vseh državljanov popolnoma zagotovljena. Prva in poglobljena naloga nove Narodne skupščine, izvoljene v svobodnih volitvah, mora biti: revizija ustave.

Kmetstvo-demokratska koalicija ni več samo zveza posameznih političnih strank, ampak predstavlja nacionalni pokret vseh prečanov. Kmetstvo-demokratska koalicija je sila, preko in proti

Rudarji in produkcija

Zaloge in produkcija premoga v Sloveniji. — Koliko je zaposlenih rudarjev in koliko zaslužijo? — Po krivdi podjetja izgubljeni šihiti. — Položaj rudarjev je skrajno slab.

Manjše zaloge premoga se nahajajo skoraj v vseh krajih Slovenije. V velikih množinah, ki omogočajo trajno obratovanje na veliko, se pa nahaja premog samo v itako zvani laški kotlini, ki se začneja pri Moravčah in gre preko Zagorja, Trbovelj, Hrastnika in Laškega proti Rogoški kotlini. Ogromna večina premogovnih rezerv se nahaja v lasti Trboveljske premogovne družbe. Zato igra rudarska produkcija v Trboveljskem revirju v okviru celokupnega našega rudarstva najvažnejšo vlogo. Več nego 80 odst. vsega premoga v Sloveniji se izkoplje v revirjih Trboveljske premogokopne družbe. Razen premogovnih ležišč v Trboveljskem revirju so važna ležišča lignita v Velenjski kotlini.

Po statističnih ugotovitvah se je od leta 1873. do 1922. izklopalo v Sloveniji okrog 40 milijonov ton premoga. Ugotovljene in preiskane zaloge premoga se pa cenijo: Zaloge kamenitega premoga 0.3 milijone ton, svetlega premoga 8.9 milijona ton, rjavega premoga 4.9 milijona ton in lignita 250 milijonov ton. Poleg tega cenijo strokovnjaki, da se nahaja v še neodkritih rovih sedanjih rudnikov, najmanj še istotako velika zaloga premoga.

Navedene številke nam nazorno kažejo, da je naše premogovno bogastvo sicer veliko, da pa ni neizčrpno.

Od 56 premogovnikov v Sloveniji je bilo leta 1927. v obratu 28 premogovnikov, kjer je bilo zaposlenih skupaj 8778 delavcev in 251 paznikov. Izklopalo se je 19,090.813 centov premoga v skupni vrednosti okrog 380 milijonov dinarjev. Na enega izmed 8778 delavcev produktivnih premogovnikov odpade od cele proizvodnje povprečno 2175 q premoga v vrednosti 43.347 Din.

Od produkcije v letu 1927. in iz zalog iz prejšnjega leta se je prodalo v tuzemstvu državnim železnicam okrog 9 milijonov q, ali 46.40 odst. skupne produkcije; industrijam okrog 6 milijonov centov, ali 31.23 odst. skupne produkcije; drugim strankam okrog 1 in pol milijona q, ali 8.26 odst. skupne produkcije. V inozemstvo se je prodalo okrog pol milijona q, ali 2.75 odst. skupne produkcije. Pri lastnih obratih se je porabilo okrog 1 milijona q ali 4.77 odst. in za deputate lastnih uradnikov in delavcev 359.221 q, ali 1.85 odst. premoga.

Najvišje število leta 1926. zaposlenih delavcev v premogovnikih je znašalo 12.886, leta 1927. pa le 10.030. Med letom so se izvršile za rudarje usodepolne redukcije, ki so povzročile tudi temu odgovarjajoče znižanje produkcije.

Povprečni čisti letni zaslužek rudarjev je znašal leta 1927. 13.438 Din, ali 44.95 Din na šihit. Zanimivo je, da so rudarji vsled ovir od strani podjetij izgubili leta 1927. 121.644 šihitov, dočim so jih leta 1926. izgubili celo 151.532. Posebo Trboveljska se stalno zadnja

kateri se v naši državi ne more ničesar zgoditi.

Na grobovih umorjenih poslancev so se vsi pošteni Jugoslovenci zakleli, da ne odnehajo preje, da ne bo kri junaških borcev maščevana; ne z novimi moritvami, ampak z dvigom one pravice na šihit, radi katere sta padla najboljša borca ljudskih pravic.

S smrtjo Pavla Radića in Gjure Basarička smo pričeli novo razdobje v državi; polni samozavesti in odločnosti. Še bolj kot kdaj prej smo prepričani, da bo končna zmaga na strani kmetске демократије.

leta poslužuje odpovedi šihitov, kadar koli je z upravo državnih železnic v pogajanjih za dobavo. S pritiskom na rudarje hoče vplivati na javnost in na vlado, da je radodarnjša pri določitvi cene za prevzeti premog.

Statistika kaže, da zaslužijo rudarji povprečno po 1100 dinarjev mesečno. Ta številka je pa varljiva in dosežena le na ta način, ker je upoštevan zaslužek nekaterih izvoljencev, ki zaslužijo nekoliko več. Resnica je, da se običajna rudarska mezda giblje okrog 700 Din na mesec in je raje manjša kot večja.

Izmed vseh kategorij delavstva so rudarji skoraj gotovo na najslabšem in najizvršujejo tudi najtežje delo. Velike premogovne družbe kar najbolj brezobzirno postopajo s svojimi delavci, ne meneč se za najprimitevnije socialne potrebe. Premogovnim družbam je glavno načelo velik dobiček in jim je čisto vseeno, naj potem tudi na tisoče rudarskih družin umrje od lakote.

Delovni čas v trgovskih in obrtnih obratovališčih

Prekoosemurno delo ne koristi delodajalcem, škoduje pa delojemalcem. — Izključeno je, da bi mogel veljati za odpiranje in zapiranje obratovališč drugi čas, kot bi bil pa predpisan delovni čas za promožno osebje. — Zahtevamo popolni nedeljski počitek. — Proč z nočnim delom.

Prvi del boja za pravično ureditev delovnega časa v trgovskih in obrtnih obratovališčih je končan. Delojemalci z izidom boja gotovo niso zadovoljni. Kdor je mislil, da dobimo ministrsko naredbo, ki bo zagotovila uslužbencem trgovskih in obrtniških podjetij osemurnik, je bil razočaran. Veliko več, kot je bilo upravičeno, se je pričakovalo od ministrske naredbe zato, ker so nekateri uganjali, kot pri vsaki taki priliki, med uslužbenci demagogijo in jih navajali na čisto napačna mišljenja. Kajti že od vsega početka je bilo jasno, da so predpogoji za dobro in socialno pravično naredbo znatno oslabljeni vsled zakonskih predpisov zakona o zaščiti delavcev. Osemurnik je brezpogojno priznan po zakonu o zaščiti delavcev samo za industrijska podjetja, dočim je za trgovska in obrtniška obratovališča predvideno tudi devet, deset in še večurno delo.

Današnji reakcionarni dobi odgovarjajoče je tudi logično, da se je ministristvo v uredbi delovnega časa v trgovskih in obrtniških obratovališčih poslužilo onih določil zakona o zaščiti delavcev, ki najslabše govore za delojemalce. Dobili smo naredbo, ki je sicer v južnejših (balkanskih) pokrajinah nekoliko zboljšala položaj delojemalcev, znatno ga je pa poslabšala v krajih, kjer so bile že sedaj v veljavi kulturnejše in socialnejše norme v delovnem razmerju delojemalca do delodajalca.

Priliko smo že imeli opozoriti, da je kardinalna slaba stran nove ministrske naredbe o odpiraju in zapiraju trgovskih in obrtniških obratovališč v tem, da je osnovno predpisano deveturno delo. Pravično in ugodnejše za delojemalce bi bilo, da bi bilo osnovno predpisano osemurno delo in da bi se le izjemoma dovolilo za nekatera obratovališča večurno, oziroma nepretrgano delo. Dalje je silno neugodno, da še devet-, oziroma deseturno delo predvideva možnost podaljšanja delovnega

Poleg ugodne ureditve mezd, upravičeno žele rudarji, da se jim zagotovi starostno preskrbo in gmotno zaščito za slučaj brezposelnosti. Oboje še ni urejeno. Bratovske skladnice so pasivne in stari in novi upokojeanci so brez zadostnih sredstev za najskromnejše preživljanje. O podporah za slučaj brezposelnosti pa niti govora ni. Premogovne družbe brezobzirno reducirajo, ali odvzamejo šihite in nikjer ni poskrbljeno zato, da bi dobili rudarji v najhujši sili in potrebi vsaj nekaj podpore. Obstoječe Borze dela nimajo denarja za rudarje, ker rudarji ne plačujejo prispevkov. Pozdravljati je zato prizadevanje rudarjev, da si z lastnimi prispevki ustvarijo fonde, ki bodo na razpolago brezposelnim in onim, ki brez lastne krivde izgube šihite in ne zaslužijo niti za najskromnejši dnevni kosček kruha.

Bogati smo na premogovnih zakladih. Od vsega tega bogastva imajo pa koristiti le tuji delničarji in nekaj domačih magnatov, dočim pa najpoglavitejše produktivne sile — rudarji ostajajo praznih rok. Moral bo priti čas, da se naravni zakladi podružabijo, da pridejo v korist vseh produktivnih sil — enako in pravično.

časa za eno in celo dve uri na dan. Določbe naredbe so tako labilne, da je izraba v škodo delojemalcev zelo mogoča.

Po ministrski naredbi je naročeno velikim županom, da po zaslišanju trgovskih, obrtniških in industrijskih zbornic, delavskih zbornic in občin izdajo k naredbi še izvršilne predpise. Ministrska naredba predvideva tudi, da je možno uvesti v posameznih pokrajinah države krajši delovni čas kot je predviden v naredbi, če je bil ta čas dosej v veljavi. Prav ta določba daje možnosti, da si uslužbenci trgovskih in obrtniških obratovališč v pokrajinah, kjer so ugodnejše razmere glede delovnega časa, ohranijo status quo. Ali se bo to v polni meri posrečilo je sedaj odvisno od poteka drugega dela boja za ureditev delovnega časa prizadetih uslužbencev.

Posebni obetanj si ne smemo postavljati. Moč delodajalskih organizacij je silnejša od moči delojemalskih organizacij. Poleg tega pa stoji na strani delodajalcev vlada, ki bo gotovo poskušala pritisniti uslužbenca ob steno, tako kot je to doslej vedno storila.

S silno slepoto so udarjeni lastniki trgovskih in obrtniških obratovališč. Skoraj bi rekli, da so celo reakcionarnejši od industrijalcev. Najraje bi imeli, da jim garajo uslužbenci po dvanajst in štirinajst ur na dan. Prav nič ne pomislijo na to, da v resnici nimajo prav nobenega dobička, če preko normalnega delovnega časa zaposlujejo svoje uslužbence. Proti zakonu narave tudi delodajalci ne opravijo ničesar. Znanstveno je dokazano, da dela delavec intenzivno samo osem ur na dan. Kvečjemu je lahko pridejati osmim uram še eno uro, več pa prav gotovo ne. Kar je primoran delati uslužbenec preko devetih ur, je prekomerno izrabljanje njegovih delovnih moči in vse delo, izvršeno preko devetih ur, je manjvredno in kvarno za ves delovni čas. Ako nima

uslužbenec dovolj časa za odpočitek, za življenje v krogu svoje družine, mi ne uslužbencu veselje do dela, svojo službo izvršuje mehanično in malomarno, in kdo ima vseh koncev konec največjo škodo kot delodajalec. Smešen je naravnost argument delodajalcev, da bo dnevni izkupiček manjši, če niso na primer trgovine odprte po deset ur. Kupna moč odjemalcev ostane vedno ista in delovni čas uslužbencev prav gotovo ne vpliva nanjo. Kdor ne namerava kupiti tekom osmih ali devetih ur, tudi v deseti ali enajsti uri ne bo kupil.

Izvršila naredba velikih županstev k naredbi o odpiranju in zapiranju trgovskih in obrtnih obratov ališ in o delovnem času pomožnega osebja mora predvsem regulirati vprašanje razmerja med odpiranjem in delovnim časom, in sicer tako, da se oba časa popolnoma krijeta. Izključeno je, da bi mogel veljati za odpiranje in zapiranje obratov ališ drugi čas, kot bi bil pa predpisan kot delovni čas za pomožno osebje. Ako bi bil to slučaj, potem bi pač čas določen za odpiranje in zapiranje obratov ališ, avtomatično podaljšal delovni čas uslužbencev.

Za Slovenijo mora obveljati osemurnik, oziroma deveturnik za vsa obratov ališ, kjer je dosedaj že v veljavi. Ne samo to, osemurnik, oziroma deveturnik se mora raztegniti na vse kraje, kjer še ni v veljavi, a je vpeljan za obratov ališ v krajih z enakimi gospodarskimi in socialnimi prilikami.

Gospodarski in socialni izgledi racionalizacije

Racionalizacija dviga produkcijo in zvišuje silo. — Ona omogoča zvišanje mezd in znižanje delovnega časa. — Nevarnosti za brezposelnost ni.

Racionalizacija dviga produkcijo, zvišuje kupno silo. — Ona omogoča zvišanje mezd in znižanje delovnega časa. Nevarnosti za brezposelnost ni.

Na zadnjem kongresu mednarodnega združenja za socialni napredek na Dunaju je bilo na dnevnem redu tudi vprašanje racionalizacije. Referat je imel g. Pavel Devinat, ravnatelj Mednarodnega zavoda za znanstveno organizacijo dela v Ženevi.

Vprašanje racionalizacije gospodarstva je postalo posebno aktualno po vojni in v bistvu pomeni stremljenje produkcijo in delo sploh skrajno ekonomično organizirati in vse ustvarjanje dobrin postaviti na strogo znanstveno podlago. Dolgo časa se delavstvo za to moderno stremljenje ni zanimalo. Polagoma pa je tudi ono pričelo razmišljati o tem problemu. Pojavili so se glasovi, da se racionalizacija vrti na škodo delavstva, da ista prinaša za delavstvo zelo škodljive posledice. Predvsem grozi delavstvu večja brezposelnost. To dejstvo je delavstvu predvsem dalo povod za odpor proti racionalizacijskim stremljenjem.

Zato bo za delavstvo zanimivo, ako se pouči o nazorih, katere ima v tem velevažnem vprašanju vodja institucije, ki skrbi in ustvarja na znanstveni podlagi temelje za uspešno izvedbo racionalizacije.

Z racionalizacijo produkcije naj se produktivski stroški znižajo na najnižjo mero, uporablja naj se le toliko delovnih sil, kolikor je potrebno. Isto stremljenje je imel že pred vojno tako zvani Taylorov sistem, ki se je iz Amerike pričel širiti tudi v Evropi.

Devinat pravi, da je odpor proti racionalizaciji ravno tako neutemeljen, kakor je bil svoječasno neutemeljen odpor proti uvedbi strojev. Uvedba strojev je prinesla gospodarske koristi in s tem brez dvoma tudi socialne koristi delavstvu. Racionalizacija stremi za stabilizacijo produkcije in konsuma, hoče doseči, da se z zvišano produkcijo zviša kupna moč delovnega človeka, hoče preprečiti vsako redukcijo delavstva, hoče delati v tesni zvezi z organiziranim delavstvom. Priznava, da bi

Nedeljski počitek se mora izvesti najširokogrudneje. Prav samo za male podeželske kraje priznavamo nedeljsko dnevno odpiranje obratov ališ, vseposod mora pa počivati delo. Umazani konkurenčni oziri in oziri na komodnost tega ali onega dela prebivalstva absolutno ne smejo uslužbencem odvzeti prepotrebni nedeljski počitek.

Isto je z nočnim delom. Le v gostilniških in kavarniških obratih je potrebno, da je uslužbenstvo zaposleno po partijah po osem ur tudi pozno v noč. Povsod drugod bodi nočno delo prepovedano, prav posebno tudi v pekovski obrti.

Z vsemi silami se mora preprečiti, da bi delodajalci poskušali normirati delovni čas podaljševati za eno ali celo več ur. Izvršila naredba velikih županov mora ščititi delojemalce pred neopravičenim podaljšanjem delovnega časa in naj bi bilo to tudi le za nekaj dni v tednu in le za nekatere obrti. Kajti pri vsakem podaljšanju normiranega delovnega časa preti nevarnost, da postane tako podaljšanje navada trajnejšega pomena in s tem izigravanje zakonitih določil samih.

V prihodnjih tednih pade odločitev, kako bo urejen delovni čas v trgovskih in obrtniških obratih v Sloveniji. Rekli smo že, da ne pričakujemo popolnoma zadovoljive rešitve tega vprašanja. Vendar pa ne opustimo s tem borbe, da dosežemo vse, kar bo le mogoče in da zastavimo vse sile, da vsaj nekoliko uklonimo najreakcionarnejše zahteve delodajalcev.

nepremišljeno izvedena racionalizacija mogla povzročiti brezposelnost, zato mora biti racionalizacija tovarne premissljeno in postopoma izvedena. Podjetnik mora znati, kje bo namestil delovne sile, katere so z uvedbo novih metod postale proste; skrbeti mora za to za primerno namestitve prostih sil.

Racionalizacija hoče delovni čas kar najbolj ekonomično in koristno izrabit. Nobena minuta ne sme iti v zgubo. Pri tem stremljenju se je izogibati prenapetemu priganjanju pri delu. Delavec ne smet čutiti, da nekdo za njim z bičem stoji. Najboljša uporaba delovnega časa pomeni pocenitev produkcije, znižanje vseh produktivskih stroškov, kar se more vporabiti v dobro vedno večjega nameščenja delavstva, ako se seveda produkcija tudi po obsegu poveča. Referent je trdil, da bo le racionalizacija omogočila uvedbo onega delovnega časa, katerega delavstvo zahteva. — Mezde je treba zvišati, delovni čas znižati. Zvišana kupna sila delavca zahteva za delavca več prostega časa, da more uživati dobrote zvišane kupne sile. Praksa visokih mezd je v Ameriki eno glavni načel racionalizacije, ker je v zvišanju kupne sile vsa skrivnost racionalizacije gospodarstva. Kupna sila se dviga tudi z znižanjem produktivskih stroškov. To hoče racionalizacija tudi doseči. V ostalem pravi, da realno življenje samo jasno kaže na koristne socialne posledice racionalizacije.

Racionalizacija zahteva zvišanje produkcije. Zvišanje produkcije pa mora imeti za posledico zvišanje mezd. Racionalizacija zahteva najtesnejše sodelovanje med upravo podjetja in delavstvom. S tem dobi delavstvo potreben vpliv na upravo podjetja.

V stavki nemških kovinskih delavcev je bila od strani delavstva pogosto povdarjena zahteva, da bi le racionalizacija mogla zagotoviti normalen razvoj produkcije kljub znižanju delovnega časa; prihranek, povročen po racionalizaciji bi mogel kriti izdatke za uvedbo tretjega šihla, ki je potreben v svrhu preprečitve brezposelnosti.

Racionalizacija bi dvignila osebnost delavca, kajti pri uspešni racionalizaciji je potrebno najtesnejše sodelova-

nje delavcev z upravo, delavec bi dobil vpliv na celotne produktivske metode. In kar je glavno: pri racionalizaciji se ne da delavstvu ničesar diktirati, zato bi se delovni pogoji morali ustvarjati le v sporazumu z delavstvom.

Racionalizaciji zahteva nove vzgoje delavstva, da se njegova duša zlije z dušo podjetja v eno celoto. Tu nastopi dolžnost velike socialne odgovornosti modernih podjetij. — Racionalizacija nujno zahteva, da pride v podjetja več

socialnega čuta, več čuta odgovornosti napram celoti.

Misli moderne racionalizacije so zlasti z ozirom na socialne posledice sledeče: brezposelnost ne more biti posledica racionalizacije, racionalizacija prinaša zvišanje mezd in skrajšanje delovnega časa, omogoča delavcu vpliv na upravo podjetja in v splošnem dviga osebnost delavca.

Problem je dejansko vreden naše najskrbnejše pažnje in študija.

Takojšnja razrešitev delovnega razmerja

Zakon taksativno našteva razloge. — S pogodbo teh razlogov ni mogoči izločiti. — Razrešitev ne nastopi sama po sebi, treba je razloge uveljaviti.

Kljub temu, da je bila pogodbeno predvidena ali je v smislu zakona potrebna daljša ali krajša odpovedna doba za razrešitev delovnega razmerja, zakoniti predpisi predvidevajo slučaje, v katerih je takojšnja razrešitev delovnega razmerja mogoča in dopustna, kljub temu, da morebiti doba, za katero je bilo delovno razmerje sklenjeno, še ni minula. V takih slučajih, katere zakon posebej našteva, je trenuten odpust delavca mogoč in delavec nima pravice se sklicevati, da je v pogodbi ali v zakonu predvidena daljša ali krajša odpovedna doba ali, da delo, za katero je bila pogodba sklenjena, še ni izvršeno (akord).

Tu mišljene slučaje našteva § 82. obrtnega reda. Slučaji so naštetih taksativno, t. j. takojšnja razrešitev delovnega razmerja je dopustna samo in edino iz razlogov v tem paragrafu naštetih. Zato ni mogoče, da bi se v pogodbi utrdili še kaki drugi razlogi, radi katerih naj bi bila takojšnja razrešitev tudi še dopustna. Vsaka taka določba v pogodbi bi bila neveljavna. — Tudi je mogoč slučaj, da bi n. pr. delavski zaupniki v interesu delavstva zahtevali in pristali na takojšen odpust enega ali večjega števila delavstva. Tudi v takem slučaju podjetnik ni upravičen zeljati zaupnikov ugoditi, ako se delavci, katerih takojšen odpust se zahteva, niso prigrešili tako, da bi bil podan dejanski stan enega v zakonu navedenih slučajev, ki upravičuje takojšen odpust.

Niti podjetnik niti delavec ne more biti prisiljen, da bi se v naprej odpovedal pravici takojšnje razrešitve delovnega razmerja. Stranke se morejo v pogodbi odrediti odpovednemu roku in predvideti takojšnjo razrešitev, toda, ako tega niso storile, je takojšnja razrešitev mogoča le po določenih § 82. obrtnega reda.

Ta paragraf podjetnika ne upravičuje, da bi smel dogovorjeni odpovedni rok skrajšati mesto takojšnjega odpusta. Ako je delavec zagrešil nekaj takega, kar je predvideno v § 82. in ga podjetnik takoj ne odpusti, se ne sme napram delavcu poslužiti druge kazni. Pozneje sme delavec odpustiti le z odpovednim rokom. Takojšnja razrešitev delovnega razmerja ne nastopi sama po sebi. Treba je, da ena ali druga stranka razloge takojšnje razrešitve uveljavi. Ako torej ena ali druga stranka vidi, da je nasprotna stranka zagrešila čin, kateri upravičuje k takojšnji razrešitvi, a to mirno trpi, pomeni, da se je odrekla pravici službeno razmerje takoj razrešiti.

Takojšen odpust je pravno veljaven tudi, ako se je utemeljenost razloga dokazala šele naknadno, po odpustu.

Slučaji, v katerih je takojšnja razre-

šitev delovnega razmerja mogoča, so sledeči:

1. Ako je delavec pri sklepanju pogodbe prevaril svojega delodajalca in ga z napačnimi in nepravilnimi podatki spravil v zmotu s tem, da mu je predložil ponarejene delavske knjižice ali spričevala ali je zamolčal obstoj kakega drugega delovnega razmerja, kateri delavca istočasno veže.

2. Ako se pokaže, da je delavec nesposoben izvrševati pogodjeno delo.

3. Če se delavec uda pijančevanju in je bil pogosto brezuspešno posvarjen.

4. Če zagreši kaznivo dejanje: tatvino, goljufije, poneverbe ali kako drugo dejanja, katero mu vzame zaupanje delodajalca.

5. Če izda poslovne in obratne tajnosti ali izvršuje kak tak postranski posel, kateri ga ovira pri rednem izvrševanju dela.

6. Če je neupravičeno zapustil delo ali ako stalno zanemarja svoje dolžnosti; ako ostale delavce ali domače osebe je navaja k nepokorščini, k nerednemu življenju ali zapeljuje k nemoralnim in kaznivim dejanjem.

7. Če delavec težko žali delodajalca, telesno poškoduje ali ogroža delovajalca, člane njegove družine ali sodelavce; ako kljub svarilu in opominom postopa tako, da je dana nevarnost izbruha ognja (nepazljivo postopanje z lučjo itd.)

8. Ako ima kako ostudno bolezen, ako po svoji krivdi postane za delo nesposoben ali ako nezakrivljena delavne nezmožnost traja nad štiri tedne.

9. če je dalj kakor 14 dni v zaporu.

Iz zgoraj navedenih razlogov more delodajalec delavca takoj odpustiti.

Zakon v § 82a našteva razloge, iz katerih je na drugi strani delavec upravičen, da delovno razmerje takoj prekine in se ne ozira na odpovedni rok.

Ti razlogi so sledeči:

1. Ako delavec brez škode za svoje zdravje ne more nadaljevati dela;

2. če podjetnik z delavcem grobo postopa ali žali čast delavca ali njegove družine;

3. če podjetnik ali njegovi svojci delavca ali člane njegove družine zapeljujejo h kaznivim ali nemoralnim dejanjem;

4. če mu podjetnik zadržuje pogodbeno plačo ali na kak drug način krši bistvena določila delovne pogodbe;

5. če podjetnik ne more ali se brani delavcu dati primeren zaslužek.

K vsaki teh točk je treba podrobnejše govoriti. Potrebno je tudi pomen posameznih izrazov razjasniti. V praktičnem življenju je radi takojšnje razrešitve delovnega razmerja od ene ali druge strani nastalo že mnogo sporov, katera so reševala razna sodišča. Zato so take razsodbe zelo velike važnosti.

Pravice in dolžnosti držav, članic Mednarodnega urada dela

Konvencije je v roku enega leta predložiti skupščini. — Skupščina ni dolžna konvencije sprejeti. — Sankcije proti državi, katera sprejetih konvencij ne izvaja.

Pogosto smo že imeli priliko povdariti, kako velike važnosti za razvoj socialno-politične zakonodaje je delovne Mednarodnega urada dela (M. U.

D.). Rekli smo, da se mora delavstvo za to institucijo zanimati. Pisali smo tudi že o pravicah in dolžnostih, katere pravila te institucije dajejo delavstvu.

odnosno njegovim strokovnim organizacijam. Brez poznanja teh pravil delavske organizacije ne morejo pravilno uveljaviti zahteve delavcev.

M. U. D. nima zakonodajne moči v tem smislu, da bi posameznim državam diktiral gotove zakone socialno-političnega značaja. M. U. D. je samo regulator in iniciator take zakonodaje v posameznih državah na ta način, da na svojih konferencah sprejema resolucije, konvencije, rekomandacije itd. Državam po sprejetju takih sklepov nastanejo gotove dolžnosti na polju socialno-politične zakonodaje. Delavstvo mora te dolžnosti poznati, ako hoče v svoji lastni državi na svoja zakonodajna zastopstva vplivati in podvzema primerne korake, da lastne države mednarodne obveznosti v korist delavstva tudi izpolnjujejo. Treba pa je poznati tudi pravico države, katere mora in mora ta na polju mednarodne socialno-politične zakonodaje uveljaviti. Pravice in dolžnosti držav ureja poglavje XIII. mirovne pogodbe. Praktične pravice in dolžnosti pa izvirajo iz raznih odločb in sklepov M. U. D. Ti sklepi imajo obliko in naziv predloga konvencije, konvencija in rekomandacija.

Kakšne so dolžnosti države, ki izvirajo iz predloga konvencije, odnosno konvencije? Po čl. 405. mirovne pogodbe je vsaka država, katera je članica M. U. D. dolžna, da konvencijo v roku enega leta predloži svojemu zakonodajnemu sklepu v razpravo, da jo sprejme in kot svoj lasten državni zakon uveljavi. Na ta način je dana možnost, da večje število držav približno v istem času uveljavi en in isti zakon socialno-politične vsebine v zaščito delavstva. Delavstvo večjega števila držav postane istočasno deležnik dobrot zakona. Državno zakonodajno delo pa ni dolžno konvencijo kot svoj lasten zakon uveljaviti. V tem je velika pomanjkljivost. Ako pa je država konvencijo odobrila (ratificirala), mora ratifikacijo javiti M. U. D. in podajati letno poročilo o vsch ukrepih, katere je država podvzela, da dá konvenciji v državi polno veljavo in moč. Ako država tega jamstva ne da, imajo strokovne delavske organizacije možnost, da o tem poročajo M. U. D., kateri ukrepa dalje. M. U. D. je upravičen po posebni ko-

misiji ugotoviti upravičenost in utemeljenost take pritožbe. Država je dolžna dati komisiji na razpolago vse potrebne podatke. Tudi druge države, ki so konvencijo ratificirale, so upravičene, da zahtevajo popolno upoštevanje konvencij, tudi od vseh ostalih držav, ki so konvencije tudi ratificirale. Ako država zahtevam M. U. D., katere je ta izdal na podlagi ugotovitve komisije, ne ugotovi, mora trpeti, da druge države proti njej nastopijo z gospodarskimi sankcijami.

Od pravic so najglavnejše sledeče: Vsaka država ima možnost in pravico, da pri M. U. D. izposluje ukrepe, da države spoštujejo mednarodne obveznosti. Država ima možnost se napram drugim državam poslužiti gospodarskih sankcij, katere je odobril M. U. D. v svrhu vpoštevanja konvencij.

Ako država pri M. U. D. nima svojega zastopnika in je tožena, da ne izpolnjuje mednarodnih obveznosti, dobi pravico, da v M. U. D. imenuje svojega delegata. Po sklepu M. U. D. more država biti pozvana, da imenuje svojega delegata v zgoraj omenjeno preiskovalno komisijo.

Mirovne pogodbe govore tudi o posebnih konvencijah. To so konvencije, za katere se na konferenci M. U. D. ni dosegla predpisana dvetretjinska večina. V takem slučaju more predlog konvencije biti predmet pogodbe med državami, katere to žele.

Za mednarodno socialno-politično zakonodajo so važne tudi rekomandacije, pri katerih za vse države izvirajo sledeče dolžnosti.

Vsaka država je dolžna, da rekomandacijo v roku 12 mesecev predloži svoji skupščini v zakonitev, odnosno v svrhu, da skupščina podvzame druge potrebne mere. Ako se to ne zgodi, morejo proti državi biti podvzete razne sankcije gospodarske narave. O sprejetju rekomandacije je obvestiti M. U. D. Z rekomandacijo pa seveda ne sme biti poslabšana zaščita delavstva na podlagi lastnih prejšnjih zakonov.

Tako vidimo, da ima zakonitev mednarodne socialno-politične obveznosti tri stopnje: 1. predlog, ki se predloži konferenci M. U. D. v sprejetje, 2. odobritev predloga pa lastni skupščini, 3. ratifikacija pri M. U. D.

družnic pa naj takoj pričnejo z agitacijo med članstvom. Samo dva meseca imamo časa na razpolago. Če v teh dveh mesecih ne bomo poprijeli za delo, se ne bodo smeli čuditi, če ne bo proslava res veličastna. Na delo tedaj vsi za čim lepšo proslavo našega velikega jubileja.

VSEM PODRUŽNICAM. Te dni smo razposlali okrožnico in začasno vabilo proslave 20 letnice. Prosimo podružnične odbore, naj o tem vabilu in sporedu takoj razpravljajo in nam potem v teku enega tedna sporoče svoje mnenje. Za podružnice, ki ne bi do 5. julija odgovorile, bomo smatrali, da soglašajo z našim predlogom in da so že na delu za proslavo. Tajništvo.

† LJUDEVIT RUS.

Naša organizacija je te dni izgubila enega svojih najstarejših članov. V Ljubljani je umrl v 82. letu starosti naš dober in zvesti član tovariš **Ljudevit Rus**. Pokojnik se je od vsega početka pridno udeleževal v naših organizacijah. Bil je član bivše Narodne delavske organizacije in je ostal zvest našim vrstam do svoje smrti. Čeravno že v visoki starosti, se je počutil v naših vrstah mladeniško čil in nam je prav rad pripovedoval o prvih bojih, ki so jih imeli narodni delavci ob ustanovitvi svoje organizacije. V jubilejnem letu nam ga je ugrabila smrt. Ni dočakal dneva, da bi z našimi starimi člani proslavil 20letnico one organizacije, kateri je bil skozi dvajset let tako zvest.

Našemu dragemu pokojniku naj bo lahka domača gruda. Mi ga pa ohranimo v trajnem spominu.

LITIJA.

V naši predilnici je nastalo v zadnjem času veliko razburjenje, ker je ravnateljstvo razobesilo razglas, s katerim odvzema delavstvu bonitete, ki jih je uživalo več let in katere si je znal priboriti ter si jih zagotoviti v kolektivni pogodbi, ki je še veljavna. Zaupniški zbor je imel svojo sejo, na kateri je sklenil pozvati ravnateljstvo predilnice, naj skliče skupno sejo, da se ta krivica, ki je močno razburila vse delavstvo, takoj popravi. Tudi Narodno strokovna zveza je takoj podvzela potrebne korake, da zaščiti delavstvo pred novim udarcem podjetja. V sredo 20. t. m. se je vršil popoldne sestanek delavstva, na katerem je poročal strokovni tajnik tov. Kravos o napadu podjetja na delavske pravice. Podjetnik je napad na delavstvo tako-le izvedel: Poklical je k sebi predsednika zaupniškega zbora in z letem je izdal razglas, s katerim je odvzel delavstvu pra-

vico do odškodnine v primeru smrti ali poroda v hiši in v primeru poziva k sodnji. Zaupniški zbor je pozval predsednika zaupnikov k odstopu, kar je ta tudi storil. Tov. Kravos je orisal položaj, v katerem se delavstvo nahaja in ga pozval, naj se strne v močne vrste, če noče doživeti še hujših napadov s strani podjetja. Na sestanku so se napravili potrebni sklepi, ki naj preprečijo nakano podjetja. Delavstvo predilnice v Litiji naj se zaveda resnosti položaja in naj se oklene strokovne organizacije, ki je v vsakem času in vsaki priliki pokazala, da se ne straši ne truda in no žrtve zato, da pomaga delavstvu.

PTUJ.

Delo v naši podružnici se je v zadnjem času poživel. Odbor ima zopet redne seje in je pridno na delu. Tudi članstvo je uvidelo potrebo biti z odborom v tesnejših stikih in se zato rado odziva povabilom odbora ter se udeležuje sestankov. Žal pa, da smo začasno ostali brez blagajničarke, ker je naša agilna blagajničarka tov. Milka Mojzerova zbolela in se zdravi v sanatoriju. Želimo ji skorajšnje okrevanje in čimprejšnji povratek med nas.

ZAGORJE.

V nedeljo 15. t. m. se je vršil članski sestanek podružnice Narodno strokovne zveze v Zagorju, na katerem je poročal predsednik NSZ tov. Rudolf Juvan o aktualnih delavskih vprašanjih. Udeležba na tem sestanku je bila prav zadovoljliva in je bilo videti, da so se navzoči zelo zanimali za vsa vprašanja, ki so se obravnavala. Podružnica bo tudi v bodoče prirejala take sestanke, ki so za delavstvo zelo potrebni. Na sestanku so se napravili tudi nekateri sklepi, ki naj požive delo v naši podružnici in naj pomnožijo članstvo.

Podružničnim blagajnikom. Že zopet se moram oglasiti in vas opozoriti na dolžnosti, ki jih imate do centralne blagajne. Prizanašam vsem že precej dolgo. Končno le ne bo drugače, da natisnem na tem mestu imena vseh onih tovarišev, ki mi redno ne pošiljajo prispevkov. Pomislite, da imam kot centralni blagajnik veliko skrbi, kako kriti številne izdatke, ko pa nimam do odločkov. Največkrat bi prav rad postavil na svoje mesto one tovariše, ki so v zamudi. Ti naj bi videli, kako lepo je gospodariti pri nerednih blagajnikih. Tovariši blagajniki, pomislite na težkoče, ki mi jih delate s tem, da mi ne pošiljate redno obračunov in ne denarja ter se enkrat vendar že navadite biti točni. Upam, da bo zadostoval ta moj odločni poziv. — Centralni blagajnik.

Narodno-strokovna zveza

Proslava 20letnice Narodno - strokovne zveze.

Letošnje leto poteče 20 let, od kar so si narodno zavedni delavci ustanovili svojo strokovno organizacijo. Ta pomemben jubilej hoče proslaviti Narodno-strokovna zveza kar najsvečanije. Upravni odbor je na svoji zadnji seji določil dneve proslave na 8. in 9. septembra t. l. Izdelavo podrobnega načrta pa je prepustil Izvrševalnemu odboru. Le ta je sestavil podroben program, katerega smo že razposlali vsem podružnicam.

Proslava 20letnice se bo vršila po tem sporedu:

SOBOTA, DNE 8. SEPTEMBRA 1928.

Dopoldne ob 10. uri v dvorani Okrožnega urada v Ljubljani

DELEGATSKO ZBOROVANJE

s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo predsednika.
2. Poročilo verifikacijskega odseka.
3. Poročilo tajnika.
4. Poročilo blagajnika.
5. Poročilo nadzorstva.
6. Volitev:
 - a) predsednika,
 - b) upravnega odbora,
 - c) nadzorstva,
 - d) odsekov.
7. Predlogi:
 - a) upravnega odbora,
 - b) razni.
8. Slučajnosti.

Popoldne ob 3. uri seje odsekov.

Zvečer prijateljski sestanek.

NEDELJA, DNE 9. SEPTEMBRA 1928.

Dopoldne ob 9. uri v dvorani Okrožnega urada v Ljubljani

KONGRES NARODNEGA DELAVSTVA.

Dnevni red.

1. Otvoritev kongresa.
2. Pozdravi gostov.
3. Zgodovina našega pokreta. Referira tov. R. Juvan.
4. Socialna zakonodaja pri nas in drugod. Ref. tov. dr. J. Bohinjec.
5. Politika in delavstvo. Ref. tov. Ivan Tavčar.
7. Resolucije.

Po kongresu bo obhod z godbo in prapori po mestu pred Narodni dom, kjer bo skupno slikanje udeležencev. — Popoldne skupno kosilo v restavraciji »Zvezda«. — Popoldne ogledovanje mesta in izleti v bližnjo okolico. — Zvečer ob 8. uri v veliki dvorani Kazine

DRUŽABNI VEČER

z raznovrstnim sporedom, godbo in plesom.

Izvrševalni odbor bo sicer še sklepal o celotnem programu, vendar pa velikih sprememb ne bo.

Tudi je odvisno za izvedbo celotnega programa to, kako se bodo naši člani odzvali vabilu centrale. Za vse naše članstvo mora veljati parola: v dneh proslave 20letnice grem v Ljubljano. Noben izgovor ne sme držati. Vožnja bo iz vseh krajev polovična. Drugi stroški bodo pa tudi malenkostni in ne bodo mogli plašiti nikogar.

Tovariši, tovarišice! Pripravljajte se že sedaj na našo veliko proslavo in se prijavljajte Vašim odborom. Odbori po-

Doma in po svetu

TEŽAVE Z RUSKO MLADINO.

«Komsomolskaja Pravda», glasilo ruske komunistične mladine, ogorčeno popisuje, kako zapravlja v sedanjem, neskončno odgovornem zgodovinskem trenutku proletarska mladina svoj čas: «Kaj bi govorili o deželi, če ni nič boljše tudi v Moskvi in Leningradu! Plesni mojstri se množijo kakor gobe po dežju in ni zvečer ulice, kjer ne bi tulil in drnal jazz-band. Žalibog tvori večino obiskovalcev plesnih tečajev komunistična, oziroma sploh delavska mladina. Pri Dridaultu (nekd. plesnem mojstru drž. baleta) štejejo 60 odst., pri Himelmanu 70 odst. delavcev. V šoli Čackega v Leningradu ugasm pri pouku luč in spretno nameščen žaromet razsveti z modrimi žarki samo noge plesalcev. Zgornji del života se nahaja v popolni temi in pod njenim pokrovom počenjajo rajajoči vse, kar hočejo! Komunistična in delavska mladina bi rada skočila iz kože ven: tako suženjsko posnema tako zvano «boljšo družbo» v govoru, kretnjah, nastopu. Žalostno je videti te v modni obleki smešno nerodne fante. Modne ozke ovratnice jim visijo zmečkane postrani, ker ne morejo pravilno zavezati pentle. Potijo se v naškrobanih oklepkih večernih srač in izgledajo v svojih frakih kakor lakaji ali učeni medvedi. Ali ni žalostno, da veljajo Himelmanu v Leningradu vse sanje,

ves zaslužek proletarske mladine? Ustvariti moremo komunistične plesalnice in nove sovjetske plese, da rešimo mladino, našo bodočnost, gnile buržujske navlake!» Tako vzdihuje «Komsomolskaja Pravda». Bilo srečno! Boj zoper modo je težak!

LES KOT HRANA.

Nemški kemik dr. Feliks Bergius je po dolgotrajnih eksperimentih iznašel način za spreminjanje lesa, oziroma njegove celuloze v prebavljive ogljikove hidrate. To se pravi z drugimi besedami, da se bo mogoče odslej hraniti z lesom. Ta iznajdba je umljive važnosti. Treba pomisliti, da uvaja n. pr. sama Nemčija letno za približno 700 milijonov mark ogljikovih hidratov v obliki žita. Večji del tega izdatka ji bo po novem načinu pridobivanja hrane lahko odpadel. Seveda bo treba še dosti eksperimentov, preden bo Bergiusova iznajdba dozorela za praktično uporabo. Že dosedaj so fabricirali iz celuloze tako zvani leseni sladkor, ki so ga potem predelovali v alkohol, a ta način je izkoristil komaj četrtino celuloze iz lesnih odpadkov in z lesnim sladkorjem niso vedeli početi kaj boljšega, ker je bil premalo čist. Šele Bergiusu se zdi, da je uspelo vso množino celuloze v lesu spremeniti v čist sladkor. Dr. Bergius je znan v ostalem kot iznajditelj načina za spreminjanje premoga v tekočino in

kot ravnatelj Društva nemških kemikov.

FALLIVERSKE JUNAKINJE.

Velikanski požar je hudo oškodoval mesto Fall River, industrijsko središče države Massachusetts. Vendar ni zahteval ogenj, ki je razgrajal tri dni, nobene človeške žrtve. To je zasluga 160 mestnih telefonistinj. Neustrašene gospodične so vztrajale 24 ur pri aparatih, ne da bi bile zamenjane, sredi ognja, ki je popolnoma odrezal poslopje od ostalega sveta. Ognjegasci so dobredno zavili poslopje v vodeno zaveso in samo na ta način po celonočnem delu ohranili poslopje. Če bi se bilo zrušilo, ne bi ušel nihče živ. Gospodične so to vedele, a so vztrajale. Samo njih požrtvovalnost je rešila vse mesto. Če bi bile pobegnile, bi bilo smotreno delo nemogoče za ognjegasce, ki so se razpršili po vseh okrajih. Nastala bi zmešnjava, vodstvo bi odpovedalo in bi nedvomno poginili tisoči ljudi. Junaške telefonistinje opeva sedaj celo ljudska pesem.

KRALJ NA BEGU.

Milni kralj Johnson, ki je izumil milo «Palmeolive», je postal v kratkem času milijonar. A bogastvo mu menda ni prineslo sreče. Pred kratkim se je oženil in pobegnil z ženo vred od sveta. Odvesljala sta po reki Norfolk v Kanado. Tam živita sedaj sredi gozdov in skalovja divje življenje. Mož ribari in lovi z zanko prepelice, žena pa kuha kosilo. Seveda so novinarji poiskali oba samotarja. Johnson dolgo ni hotel govoriti, a moral je: časnikarji so mu zagrozili, da postavijo zraven šotor in ga bodo opazovali. «Milni kralj» je rekel, da se je naveličal civilizacije. «Utrudila sva se od stalnih zabav in družabnosti. Bogastvo je nama postalo breme in nadloga. Samo tu občutiva žena in jaz, da sva človeka, ne pa zavijka z dolarji!»

POLARNA LATINŠČINA.

V času, ko so severni in južni tečaji na dnevnem redu, priobčujemo skandinavski listi naslednjo anekdoto:

V kodanjski kavarni sedi družba starih polarnih potovalcev, vsak med njimi ima za seboj najmanj deset ali pa tudi dvajset obiskov v dežele večnega ledu. Pripovedujejo si doživljaje, temperatura v lokalu pada od vsega leda in mraza, s katerima so natrpane njihove storijske. Pa pravi eden: «Da, da, zrak je bil tako zmrznil, da je žvenketal in se drobil kakor steklo, ko smo se peljali skozenj. In potem, če si hotel opraviti neko lažjo potrebo! Kar v loku se je strdilo in obviselo od tebe na tla.» — «To ni še nič,» de drugi. «Mi nismo smeli niti naših psov gladiti.» — «Kako pa to?» — «I, če si ga pogladil, je bila nevarnost, da bi začel od vesolja z repom mahati — in tedaj bi se mu lahko odlomil kakor ledena sveča!»

ŽIVAHNA OBRAVNAVA.

V mestu Columbiani, v državi Alabami, se je moral zagovarjati pred sodnijo policijski ravnatelj Black, ki je ustrelil neko gospodično Lujizo Montebarro. Obtoženec je izjavil, da je ogražala javno varnost, ker je v družbi svoje matere in tete prehitro podila po mestu svoj avto. Zaradi tega jo je ustavil s pomočjo nekega stražnika in sta streljala samo, da jo posvarita. Ustrelila pa da se je ... sama! Po tej izjavi je oddala mati umorjene v razdalji petih korakov na Blacka dva strela, a ni zadela. Tedaj mu je zabodla Lujizina teta nož v hrbet. Ranjenca so morali odpeljati v bolnico. Državni pravdnik se je onesvestil sredi splošnega kričanja. Aretirani dami sta izjavili, da sta morali izvršiti krvavo osvetlo, ki je v navadi po južnih ameriških državah.

ISKALCI ZAKLADA.

Ruski emigrant Korzinkin, dedič znanih moskovskih bogatašev, je prav slabo živel v Varšavi. Zato se je domenil s prijateljem, poljskim kaplarom Schmidtom, da bi šel ta pod tujim imenom v Moskvo in prinesel tam zakopan zaklad v vrednosti 12 milijonov zlatih rubljev. Schmidt je kar siekel kaplarsko unifor-

mo in odšel na Rusko. Pol leta ga ni bilo nazaj. Šele zdaj so ga prijeli poljski graničarji, ker je prekorajčil mejo brez vizuma. Imel je s seboj samo 5000 dolarjev. Rekel je, da je to vse, kar je našel na določenem kraju. Korzinkin, ki si služi v Varšavi kruh kot šofer, je vložil tožbo, ker je prepričan, da je Schmidt skril milijone. Vendar je sodnija obtoženca oprostila, ker ni mogoče ugotoviti, ali je res našel Korzinkinov denar in ga kam skril. Sicer pa je dobil Schmidt eno leto ječe, ker je pobegnil od vojakov in prekorajčil državno mejo brez potnega dovoljenja. Korzinkin je rekel, da mu ne preostaja drugo, nego da si kupi avto in nadaljuje svojo obrt. Seveda bo zdaj več zaslužil, a pričakoval je od usode vse več.

BOLGARSKA POKOJNINA RUSKEMU PISATELJU.

Bolgarsko narodno sobranje je naklonilo pokojnino v znesku 2000 levov mesečno najstarejšemu ruskemu pisatelju Nemiroviču-Dančenku, bratu znanega režiserja Hudožestvenikov. S tem so počastili Bolgari znanega romanista tudi kot udeleženca turške vojne l. 1877., ko se je osebno odlikoval v oddelku znanega generala Skobeljeva in kot dopisnik «Novega Vremena» vroče branil življenske koristi mlade Bolgarske.

3 MESECE POD POSTELJO.

Porotniki v Berlinu so obsodili na 3 in pol leta prisilnega dela brezposelnega akademskega slikarja Peupeja. Razprava je bila tajna zaradi za javnost neprimernih podrobnosti. Peupe je znal ukreniti, da se je vanj zaljubila hišna v domu nekega veletrgovca. Dekle ga je skrivalo 3 mesece v svoji kamrici. Podnevi je čepel Peupe navadno pod njeno posteljo, ker so v sobo zahajale razne osebe. Ponoči pa je prilezel ven in kosil. Bog ve, koliko časa bi lahko nadaljeval umetnik to brezskrbno življenje, jda ni zagrešil vse hujšega zločina. Neki večer je morala hišna spremljati gospodo na obisk. Doma je ostala samo 16 letna domača hčerka, ki se je pripravljala za zrelostni izpit. Peupe je prilezel z revolverjem iz luknje in posilil dekletce. Šele drugi dan so to zvedeli starši. Poklicali so takoj «napadajočo policijo». Peupe se je zaklenil v sobi hišne in streljal skozi vrata. Stražniki so storili isto, potem pa so oblekli oklope in vlomili v sobo. Na srečo ni bil nihče ubit, dasi je privabilo streljanje nebroj zijal. Uklenjenemu Peupeju je sledila v ječo objokana hišna. Tako se ji je zverinski ljubimec oddolžil za prijaznost glede stanovanja in hrane.

BERAŠKI KRIŽARJI.

Premožna in mirna Danska je doživela nepričakovan beraški upor, ki je razburil vso deželo in slabo vplival celo na danski izvoz. Nekega dne so presenetile prestolnico Kjöbenhavn vesti, da se ji bliža desetisočglava armada beračev, potepuhov in sličnih ljudi. Zbrali so se na neko tajno znamenje iz vse kraljevine na Jutlandskem polotoku in so se napotili vsi skupaj: brezroki, breznozi, šepasti, slepi, razcapani, z gorjačami in bergljami proti prestolnici. Vse vasi, skozi katere so korakali, so jih morale pogostiti in gospodje župani so nastopili s pozdravnimi nagovorimi. Gostje so bili jako bojevitvo razpoloženi in odpor bi utegnil obroditi slabe posledice! Čez nekaj dni so prenočevali že v mestecu Hoersensu, kakšen dan hoda od Kjöbenhavna. Stotnja mestnih stražnikov na konjih in z avtomobili, ki jim je bila poslana naproti, ni nič opravila in je z začudenjem ugotovila, da nastopa capinska vojska po vseh pravilih sodobne taktike. Razposlala je izvidnike, postavila straže in napadeni «oddelki» so kmalu dobili izdatno pomoč. Stražniki so se morali umakniti. Posrečilo se jim je odpeljati tudi dva ujetnika. Od teh so zvedeli, da vodi beraške križarje strokovnjak: poročnik Clavzaan-Claas, častnik huzarskega polka kraljeve garde! Nadaljnja poizvedovanja so ugotovila navzočnost komunističnih hujšakačev, ki so imeli nenavadno veliko denarja. Ali so ga poslali

dobri sodrugi iz Moskve? Bog ve! Vsekakor je prepovedala vlada vaškega prebivalstvu gostiti berače. Župani so dobili povelje, naj takoj pozovejo na pomoč vojaštvo. Kakšnih 600 stražnikov in več vodov konjenice je zaprlo pot v prestrašeno prestolnico, ki je pričakovala pravega pogroma. Vojne oblasti so takoj brzojavile poročniku, ki je vzel «lovski dopust», naj opusti nedostojno izzivanje državnih oblasti, ker bo sicer prišel pred vojno sodišče in izgubi službo. Clavzaan-Claas — oče, ki je tudi upokojen častnik, je brzojavno rotil sina, naj ne bo «sovjetski plačavec». Po dolgih pogajanjih je pregovorila vlada vojni svet beraške armade, da opusti obisk prestolnice in pošlje samo šestorico zastopnikov, kin aj vladi predloži pritožbo o slabi hrani v hišnicah, preganjanju prosjakov itd. Gospod poveljnik Clavzaan je moral nazaj v polk, kjer je takoj prišel v luknjo, dasi se je zagovarjal, češ da ni vohala danska armada že več sto let smodnika in da se je samo vadil v vojni umetnosti. Beraška vojska je ostala brez vodstva in hrane ter se je po malem razpršila na vse strani. Vsekakor je pretresla vso domovino!

MOČ NAFTE.

V berlinskem Lessingteatru so nedavno uprizorili zanimivo igrano Leona Lania «Konjunktura», ki ji je občinstvo posvečalo veliko pozornost zlasti zaradi tega, ker je igra zajeta iz sodobnega življenja in je njen glavni motiv z osebami vred vzet iz današnjega političnega tekmovanja veseli v naši oseščini. Dejanje se vrši v Albaniji: Trije potepuhi odkrijejo slučajno nekake znake petrolejskih vrelcev. Takoj nastane ljuta borba za podzemeljsko bogastvo. Pustolovci zainteresirajo petrolejske magnate in na pozorišču se pojavita dva ogromna konkerna: angleški in ameriški, ki se jima posreči, da zapleteta tudi Društvo narodov v umazano borbo. Kapitalisti inscenirajo revolucijo, nemire, vojaške intervencije in jačijo albanski nacionalizem.

Na tem ozadju se jasno odraža pojav svetovnega pustolovca, rojenega gališkega žida, adoptivnega sina cambridgeskega škofa, poslanca angleške spodnje zbornice, pastora, atoškega meniha, kitajskega generala in gubernatorja treh pokrajin, Trebitscha-Lincolna. Po vseh naštetih karjerah najde ta veleustolovec v Albaniji sebi primerno polje za udejstvovanje. Postane diktator v Albaniji, ali ga vrže stranka nasprotnega trusta, nakar zbeži na ukradeni angleški oklopnici.

Gotovo zanimiva propaganda za Albanijo, ki pa obenem razkriva vse nizkotno početje veseli in ne prizanaša niti Društvu narodov, kjer imajo zastopniki teh veseli vedno polna usta lepih fraz o miru, razoroževanju in človečanskostih pravicah, da na drugi strani lahko nemoteno izvajajo svoj nenasitni imperijalizem in kapitalizem. Prav čedna slika samostojnosti Albanije, miljenke bivših c. in kr. diplomatov in nevarne igračke sedanje Italije.

PRESTRAŠENI LORD.

Mrke, zgodovinskih spominov polne dvorane angleške gosposke zbornice so videle te dni čuden dogodek. Čestiti vojvode in lordi so zagledali pri seji ob vznožju kraljevega prestola šestletne-

ga dečka z lepimi zlatimi kodri. Ta najmlajši član visoke zbornice je bil oblečen v lepo otroško nošo iz surove svile in je začudeno gledal starinsko Westminsterško palačo z velikimi plavimi očmi. Malček je imel popolno, zakonito zajamčeno dedno pravico gledati čudeže, katerih ne bo nikoli videl drug britanski državljani njegove starosti. Šestletni »ugledni Dughby Michael Willoughby« je najstarejši sin lorda Middletona in kot peer ima svoj sedež na rdečih mehkih klopih visoke zbornice. Novi član je prišel pogledat svečano zaprisego lorda Loogharda, novega člana zbornice. Star lord je razlagal potek svečanosti razburjenemu mlademu sosedu, ki se ga je oklenil z drhtečo ročico. Slednjič pa se je zgodilo presenečenje, ki je povzročilo splošno muženje, dasi ni bilo umestno v tako svečanem trenutku. Skozi odprta vrata so prikorkali v škrlatnih starinskih nošah vitezi reda Podveze. Nosili so velikanske ščite, na katerih je bilo videti strašna levja žrela v naravni velikosti. Mali lord Willoughby je menda mislil, da ga hočejo te zverine požreti, ker se je prestrašeno stisnil k staremu lordu in glasno zaklical: »Levi, levi, rešite me pred levi!« To je čula vsa dvorana. Dečkov stric, lord Birkenhead, je takoj šel potolažit plašnega nečaka, pobožal ga je po glavi in mu rekel, da Britanski lev ni tako huda zver, da bi se ga moral zbiti nedolžen, mlad deček!

PRINC WALESKI V ZRAKU.

Neumorni angleški prestolonaslednik je izjavil, da bo sedaj potoval samo po zraku. Otvarjati mora toliko razstav in spomenikov, da niti ne govorimo o udeležbi pri lovih in proslavah, da ni kos temu poslu pri dosedanjih starokopitnih prometnih sredstvih. Princ si je tedaj nabavil dve letali: v drugem mu bo sledil njegov tajnik. To vprašanje je zelo razburilo angleško javno mnenje. Princ, ki rad vse opravi sam, je že izjavil, da bi sam vodil tudi letalo. Bolj previdni Britanci pa zahtevajo, naj kralj prepove svojemu nasledniku takšno početje. Lepo je, če dohiti princ konja, s katerega pade pri dirki, ga vnovič osedla in jaše naprej. Če pa bi padel princ z letalom iz zraka na tla, bi utegnili to imeti vse resnejše posledice za britanski imperij.

KRILATI ŠKOT.

Londončani, ki bivajo čez počitnice na lepem Škotskem, so godrnjali zaradi nerodnih železniških zvez z večkratnim prestopanjem. Ta mesec so jim ustregli z novimi vlaki, ki prevozijo 700 km daljave od prestolnice do Edinburga, oziroma Glasgowa, ne da bi se vsaj enkrat ustavili. Navdušena javnost je že nadelala tem brzovlakom ime «The flying Scotchman». Vse vagonne veže pokrit, varen hodnik, ki seže skozi voz za premog do lokomotive. Vsak potnik lahko opazuje torej strojevodjo in kurjače pri delu. (Za potnike je to morebiti nova zabava, a osobje nedvomno ne bo zadovoljno!) Vsak vlak ima brivske salone za gospe in dame ter prodajalnice tobaka, dišav in toaletnih potrebščin. Kuhinja za jedilni voz je seveda električna. Novinarska prodajalna ima vse časopise: vržejo jih na vlak tudi tam, kjer se ne ustavi. Moški imajo še kadilno sobo, samotno potujočim damam je namenjen poseben salon, kamor ne sme noben moški.

Izvrševalni odbor Narodno strokovne zveze v Ljubljani sporoča vsemu članstvu tužno vest, da je umrl dolgoletni član tovariš

Ljudevit Rus

Pokopali smo ga v sredo, dne 27. 1. m.

Pokojniku ohranimo med nami trajen spomin